

Sammendrag av doktorgradsavhandlinger

Lotta Haikkola

Multisited youth. The second generation, transnationality and identities
[*Monipaikkainen nuoruus. Toinen sukupolvi, transnationaalisuus ja identiteetit*]

Avhandling for graden doctor of social sciences (sociology) (D.Soc. Sc) ved University of Helsinki, Faculty of Social Sciences, Department of Social Research. Disputas 28. september 2012.

The study examined second generation young people's reproduction of the transnational family ties and identity negotiations in the intersection of the transnational family networks, Finnish ethnic hierarchies and the constructed category of "immigrant" and local multi-ethnicity. The study focuses on young people with diverse backgrounds in the multi-ethnic local contexts in Helsinki.

Theoretically and methodologically the study builds on network analysis and mobilities-perspective, childhood studies and an interactional boundary-making paradigm on identities. The data consists of interviews with 29 young people aged 12 to 16. The twofold data comprises of personal networks and thematic interviews.

First, the study revealed that second generation does not straightforwardly reproduce their parents' transnational ties, but have to build them from their own starting points. Return visits, in particular, are a means to negotiate transnationalism: reproduce social relations, form belonging in the family and create a bond with the place of origin. Transnational networks can also shift geographically from the place of origin towards other destination countries.

In the local struggles young people either emphasize their ethnicity or create a collective, multi-ethnic identity of "foreigner" by distancing from Finnishness. Foreignness is not a marginalized identity, but a response to the categorizing power of the Finnish society. In the transnational context these struggles become more complicated. Young people either emphasize their ethnic minority identity in Finland distancing from countries of origin, feel belonging both in Finland and the country of origin or create an identity connected to their multi-sited transnational family network. Transnational ties also provide both symbolic and discursive as well as concrete resources to combat the categorizing and marginalizing tendencies in Finland.

The study proposes a contextual approach to second generation transnationalism. Transnationalism creates a multi-sited context, which structures second generation young people's identities and life chances. It can be ambiguous and provide conflicting frames and ideas. Not being able to connect to the dispersed family can lead to feelings of being an outsider in the family network and loss of support from the dispersed family.

Identities are created in a complex context of local and transnational influences. Second generation's hybrid identities and identity work are not only empowering. Identity work is in constant motion and strives for empowerment and positive iden-

tification in response to the local as well as global hierarchies and ways of defining us and them. Identities emerge in an ongoing struggle for recognition and respect.

Kontakt: Lotta Haikkola
E-mail: lotta.haikkola@helsinki.fi

Bente Hasle

Kjærlighet og verdier i tilfriskningsprosesser – om foreldreskap når barn har psykiske vansker

Avhandling for graden philosophiae doctor (ph.d.) ved Norsk senter for barneforskning, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, NTNU, Trondheim. Disputas 21. juni 2013.

Studien viser at foreldre tar i bruk de kulturelt dominante forestillingene om årsaker til psykiske vansker, når de erfarer at barnet deres har en emosjonell lidelse. I disse common-sense-forståelsene ses barnet som et objekt og offer for foreldrenes mangelfulle oppdragelse. Forestillingene er dypt internalisert og fører til at de fleste opplever skyldfølelse og tapt foreldreverdighet i en tidlig fase. Foreldrene går gjennom fire faser i barnets tilfriskningsprosess. I studien kalles fasene «Fra bekymring til erkjennelse», «Fra hjelpesøking til hjelpsom hjelp», «Fra kaos til kontroll» og «Fra det ekstraordinære til det ordinære».

På leting etter hjelp og tilrettelegging for barna møter de mange ulike profesjonelle forestillinger om hva barn med emosjonelle vansker trenger. Det er ofte store forskjeller mellom ulike aktører i, og innenfor, skolen og hjelpetjenestene.

Gjennom samlivet med det syke barnet og samarbeidet med terapeuter og lærere vil foreldrene utvikle sin forståelse og sin praksis. De beveger seg fra intuitiv håndtering til en mer rasjonell mestring

samtidig som de utvikler en multifaktoriell forståelse av barnets vansker. Gjennom aktiv deltakelse i behandling og tilrettelegging sammen med anerkjennende profesjonelle, kan foreldrene gjenvinne den tapte foreldreverdigheten. Deltakerposisjonene, som henholdsvis inkluderte, informerte eller ekskluderte, som de plasseres og plasserer seg i, er av avgjørende betydning for tilgangen på anerkjennende andre.

«Foreldre kraft» analyseres fram som et sentralt fenomen. Denne kraften innebærer et dobbelt prosjekt i tilfriskningsprosessen; kjærlighetsprosjektet som rehabilitering av barnet og verdighetsprosjektet som rekonstruksjon av seg selv som gode nok foreldre.

Ved hjelp av Honneths anerkjennelsesteori, Løgstrups kjærlighetsbegrep og nyere feministisk teori drøftes det hvordan anerkjennelsesformene kjærlighet, rettigheter og solidaritet kan realiseres for at denne foreldre kraften kan anerkjennes som ressurs. For at dette skal være mulig, må de kulturelt dominante forestillingene om foreldreskap for barn med psykiske vansker utfordres. Studiens fokus på anerkjennelsesbetingelser for foreldrekjærligheten og foreldreverdigheten representerer en slik utfordring.

Kontakt: Bente Hasle
E-mail: benteh@hivolda.no

Sandra Hillén

Barns medforskning – en metod med potential för delaktighet

Avhandling for graden filosofie doktor (ph.d.) ved Humanistiska fakulteten, Institutionen för kulturvetenskaper, Göteborgs universitet. Disputas 6. september 2013.

I denna avhandling har barn engagerats som medforskare i forskarklubbar. Studien bygger på fältarbete i två skolor i Göteborgsområdet. Totalt deltog 14 barn som då gick i femte klass. Fokus har legat på mat, ätande och matkonsumtion samt barns roll i forskning och samhällsengagemang. Medforskarnas forskningsintressen har avgjort vilka frågor kring mat som utforskats och på vilket sätt, och deras frågeställningar har berört hälsa och miljö och framförallt konsumtion. De har bland annat genomfört intervjuer och enkätundersökningar i skolorna där de själva är elever och i närliggande matbutiker. De har sedan presenterat sin forskning för både barn och vuxna.

Förutom att öka kunskapen om vad barn redan kan om mat och vad de vill veta mer om så har avhandlingen flera intentioner. Den utforskar en hittills relativt utforskad forskningsstrategi: att involvera barn som medforskare, och detta görs från ett kritiskt maktperspektiv. Avhandlingen belyser även vilken slags kunskap som produceras när barn involveras i forskning och breddar uppfattningen om hur barns kompetenser kan se ut.

Med utgångspunkt i konkreta exempel från fältarbetet och en pågående dialog inom forskningsfältet diskuteras barns ställning som samhällsmedborgare. Barn-
domen är övergående och barn omfattas inte av samma demokratiska privilegier som vuxna, samtidigt som de är beroende av vuxenvärlden. Detta gör att barn inte har

riktigt samma möjligheter att hävda sina rättigheter som andra underprivilegerade grupper. Att involvera barn i forskning omfattar en ansats att bredda deras delaktighet i och inflytande över frågor som berör dem.

I forskarklubbarna formades barnen till medforskare, både av sig själva och av sammanhanget. Medforskningen var inte alltid helt bekymmersfri, även mer stökiga situationer gav värdefulla kunskaper om barns engagemang och kompetenser. Studien visar att barn kan forska om de har rätt förutsättningar och stötts av vuxna, men att deras forskningsintressen och metoder inte alltid överensstämmer med hur vuxna förväntar sig att de ska ta sig an uppgiften.

Fältarbetet erbjöd möjligheter för att utveckla metoden medforskning. Resultatet blev en modell för barns delaktighet i forskning som skulle kunna inspirera andra som arbetar med att involvera barn, inte bara i forskning, utan även i planering, utveckling och beslutsfattande. I avhandlingen ställs också frågor om hur fortsättningen för barns involvering i forskning ser ut. Förhoppningen är att barn ska kunna ta större plats i alla sammanhang som berör dem med utgångspunkt i att deras perspektiv är viktiga för hur vi formar samhället omkring oss.

Kontakt: Sandra Hillén

E-mail: sandra.hillen@cfk.gu.se

Harry Lunabba

När vuxna möter pojkar i skolan – insyn, inflytande och sociala relationer

Avhandling för graden politices doktor ved Statsvetenskapliga fakulteten, Helsingfors universitet. Disputas 21. september 2013.

Avhandlingen bygger på etnografiska fältstudier som gjordes i två högstadieskolor i Helsingfors under tiden 1.9.2008–29.5.2009. Studien ämnar besvara två frågeställningar: (1.) *Hur uppmärksammas pojkars problem och behov av stöd i skolans vardag?* (2.) *Hur präglas uppmärksammandet av pojkars stödbehov samt bemötandet av pojkar av relationer mellan vuxna och pojkar i skolan?*

Den etnografiska beskrivningen inleds med en redovisning om hur den praktiska problematiken med pojkar syns i den vardagliga verksamheten i klassrum. Styrkan med klassrumsiakttagelser är att de utgör ett konkret sätt att gestalta problematiken i skolan. Utmaningen med klassrumsiakttagelser är att klassrum utgör kontexter som består av olika slags sociala villkor och klassrumsiakttagelser är därför föremål för situationsbundna tolkningar. I studiens relationsanalys redogörs för vad kännetecknar en trygg relation mellan pojkar och vuxna samt olika typer av för lösa eller för spända band mellan vuxna och pojkar i skolan. För lösa band kännetecknas av relationer där en elev har ett likgiltigt förhållnings-sätt till skolan eller av hur vissa elever förblir osynliga i det vardagliga samspelet i skolan. De spända relationernas problema-

tik handlar om ansträngda eller konfliktfyllda relationer. Pojkars relation till elevvård och stödverksamhet i skolan präglas likaså av olika slags sociala band som är avgörande i fråga om hur pojkar förhåller sig till stödverksamheten i skolan och till vuxna som arbetar inom elevvård.

I studien identifieras tre kategorier av relationer till pojkar som inte möjliggör konstruktivt bemötande. Pojkar *som man inte tar på allvar* utgör den typen av relationer till pojkar där problem kommer till uttryck som auditiva och visuella handlingar, men problematiken betecknas eller tolkas inte som ett "egentligt" problem. Pojkar *som inte väcker känslor* utgör den kategori av pojkar vars problematik förblir osynligt eller ouppmärksammat i skolan. Pojkar *som väcker negativa känslor* utgör den kategori av pojkar vars problematik betecknas i första hand som problem för omgivningen.

I studien presenteras en modell för identifikation av olika typer av relationer mellan elever och vuxna i skolan. Modellens utgångspunkt är att vuxna kan utvärdera sina relationer till elever genom att reflektera över tre element som definierar tillståndet i relationer: *Utvärdering av insyn, utvärdering av inflytande och utvärdering av den emotionella atmosfären.*

Kontakt: Harry Lunabba

E-mail: harry.lunabba@helsinki.fi

Stian Overå

Nytt blikk på kjønn i barneskolen

Avhandling for graden philosophiae doctor (ph.d.) i sosialantropologi ved Universitetet i Oslo. Disputas 27. juni 2013.

Evne til å vise omsorg, følelser og intimitet har en sentral og betydningsfull plass i gutters samspill og relasjoner i barneskolen. Dette hevder Stian Overå, som i sin doktorgradsavhandling viser hvordan elever oppfatter og håndterer ulike faglige og sosiale krav og forventninger i skolehverdagen.

Avhandlingen baserer seg på et lengre feltarbeid på en såkalt «baseskole» i Oslo. Gjennom skoleåret 2008/2009 fulgte Overå en gruppe elever på 1.-7.klassetrinn. Han var til stede i undervisning og friminutt, og arrangerte intervjuer med elevene. Studiens formål er å bidra med kunnskap om kjønnets atferd blant dagens skolebarn som kan betraktes i lys av tidligere studier. I Overås forskning er det tegn som peker på både stabilitet og endring når det gjelder hva kjønn betyr for dagens unge. Hos guttene var kjønnets gjenkjennelighet spesielt knyttet til dannelsen av en relativt klar hierarkisk struktur, samt orienteringen mot konkurranse og prestasjoner. Med unntak av fasen med hierarkidannelse i starten på skoleåret, var imidlertid ikke guttenes samhandling i særlig grad knyttet til «rå», hard og machopreget maskulinitet, slik det er beskrevet i en god del tidligere studier.

Basert på sitt samlede inntrykk fra feltarbeidet, betegner Overå guttekollektivet som avslappet, vennlig, omsorgsfullt og ikke-dominerende. Det klare flertallet av guttene så ut til å være opptatt av å opprettholde god kontakt til både lærere og medelever, samt oppnå gode karakterer. Overå viser at jentene i større grad enn gut-

tene delte følelsesmessige erfaringer og problemer med hverandre. Samtidig antyder studien at disse guttene hadde et mer fleksibelt og lystbetont forhold til det følelsesmessige felt enn det som er beskrevet tidligere. I mange situasjoner snakket guttene åpent og reflektert om personlig følelsesmessige forhold; om alt ifra jenter de var forelsket i, til ulike problemer i hjem- og skolemiljøet, og om deres aspirasjoner og engstelser for fremtiden. For disse guttene ble det ikke i like stor grad oppfattet som feminint å uttrykke omsorg, vise følelser og framtre med «myke» lederegenskaper, sett i lys av hva tidligere studier har funnet. Overå diskuterer ulike forklaringsmodeller på hvorfor observasjonene synes å vise en endring i guttenes samspill: teoretisk og metodisk reorientering i forskningsfeltet, guttelederens væremåte, nye pedagogiske ordninger (som aldersblanding) og en mulig endret dynamikk mellom betydningen av kjønn på det kulturelle nivået og gutters personlige bilder av hvordan kjønn kodifiseres og gjøres i skolekontekster.

Overås avhandling undersøker kjønn og endring langs tre tidsakser: kjønn og endring i et historisk perspektiv, kjønn og endring i et aldersperspektiv og kjønn og endring i samfunnsmessige kompetansekrav og skolens pedagogikk. Han viser trekk ved barnas livsverdener langs alle tidsaksene som både antyder «nye» og «gamle» kjønnete praksiser, erfaringer og fortolkningsrammer.

Kontakt: Stian Overå

E-mail: stian.overa@stk.uio.no

Johanna Sjöberg

I marknadens öga; Barn och visuell konsumtion

Avhandling för graden filosofie doktor (ph.d.) vid Filosofiska Fakulteten, Institutionen för Tema, Tema Barn, Linköpings universitet. Disputas 31. maj 2013.

Barn är konsumenter, får reklam riktad till sig och syns i reklam. Men om det är rätt och på vilka sätt det bör ske ger upphov till diskussion, såväl i som utanför akademien.

Studien granskar hur barn görs till del av konsumtionssamhället genom det svenska lag- och regelverk som omgärdar barn, konsumtion och reklam samt i tre typer av vardagsreklam där barn på olika sätt synliggörs: adresserad direktreklam som skickas hem till nyblivna föräldrar under det första barnets första år, reklam i ett års utgivning av 12 tidningar för barn, samt annonser med bilder av barn publicerade i ett års utgivning av fyra tidningar med en vuxen målgrupp. I studien analyseras hur barn framställs och görs i materialen och vad det säger om barns roll och plats i konsumtionssamhället. Hur framställs och görs barn som social kategori och som konsument? Med hjälp av kritisk visuell diskursanalys visar studien med vilken komplexitet

och ambivalens som barn uppfattas, framställs och bemöts. Lag- och regelverket är komplicerat och ger en dubbeltydig bild av barns rätt till skydd respektive rätt till deltagande. Vardagsreklamens bilder av barn gör dem till objekt att konsumera visuellt samtidigt som normer om den ideala barn- domen och den goda betraktaren produceras och reproduceras. Till nyblivna föräldrar framställs diskurser av barn som konsumtionsbehövande på sätt som osynliggör reklamens övertalande budskap och där idealbilder och hotbilder är tätt samman- kopplade. Reklam som riktas till barn själva utgörs av hybridformer där annonser bara är en del, vilket innebär att det som är reglerat som reklam inte är detsamma som det som *gör* reklam till barn. Utsatthet och skydd, kompetens och rättigheter samt lärande och ålder är tematiker som på olika sätt aktualiseras i samtliga empiriska material. Studien bidrar med förståelse och problematisering av vad barn är och tillåts vara i dagens visuella konsumtionskultur.

Kontakt: Johanna Sjöberg

E-mail: johanna.sjoberg@liu.se